

Türklerin Ulusal Uyanıp

"Türklük", daha açık ve bilinen bir tabir ile "Türk Alemi" neresidir? Bu satırları yazan, bir zaman halk karpısında Türklükten bahsederken, Türk alemini böyle tarif etmişti: "Eski dünya yarım küresini göz önüne getiriniz. Orada üç kıta vardır. Kuzey-batıya eden ve yırtık paçavraya benzeyen kısmını koparıp atıverin; güney-batıdaki üç köpeli son ve adır kıtayı da insanların zayıf kazdıkları kanal çizgisinden büküp koparıverin; sağ tarafın apağısından sarkan üç dört çykıntıyı yontun... O vakit eski dünya kalır. İşte bu gövde tamamen Türk yeri, bizim mirasımızdır."

Türk

yerinde acaba ne kadar Türk yapıyor? Bu suale kati bir cevap bulmak hayli müpkildir. Türklüğün en çalypkan yazarlarından Agayef Ahmet Bey Türklerin nüfus sayısını yetmiş seksen milyon tahmin eder. Osmanlı Türkleri tarafından yazılmış coğrafya ve istatistik kitap ve levhalarında, Türklerin miktarını gösterir açık ve kati hiç bir bilgiye rastlanmaz. Pemseddin Sami Bey'in "Kamusü'l Akim"ında belirttiği 26 milyon, 23 sene ihtiyarlamış olduktan başka, yazıldığı zamanda bile gerçek miktarından apağı idi; zira Sami Bey merhum Rusya Türklerini 10 milyon civarında tahmin ettiği halde, Rusların dıbyndakilerin miktarını daima eksiltmeğe meyilli olan Rus resmi istatistikleri aynı tarihte Rusya Türklerinin miktarını 13 milyondan fazla göstermektedir. Türklerin en çok buldukları Rusya'da, nüfus sayıları resmi Rus istatistiklerine nazaran 18,5 milyondur. Osmanlı Türkleri 1012 milyon tahmin olunuyor. Azerbaycan'da 3, Afganistan'da 5, Doğu Türkistan'la Çin'in diğer aksamında 67 milyon Türk vardır. Bu hesaba göre, Asya ve Avrupa'daki Müslüman Türklerin miktarı 45 milyon demektir. Bu aded, Türklerin hakiki miktarından apağı olabilir, fakat asla fazla değildir.

45-50

milyonluk bu büyük kitle, Osmanlı Türkleri, Azeri (Kafkas) Türkleri, Kıyım Türkleri, Kuzey Türkleri ve Doğu Türkleri (Kazakistan asıl Türkistan ve Doğu Türkistan) denilen beş zümrenin terkiibinden meydana gelir. Nüfusları hayli çok, oturdukları arazi geniş ve umumiyetle verimli ve zengin olduğu halde Türkler, eğitim, iktisad ve siyaset cihetlerinden, Avrupa kavimleri gibi ilerlemediler. Yakın zamanlara kadar, Türk dünyasına hakim olan efkâr, ortaçağda özgü kaldı. İktisadi faaliyet, Avrupalıların büyük üretim ve büyük ticaret derecelerine yükselmedi. Fikren, ilmen, iktisaden ilerleyememek daha doğrusu beheriyetin her alandaki ilerlemesinden geri kalmak, daima cezayı gerektirir: Türklük siyasi hakimiyetini kaybetti. Birkaç asır evvel, bütün Park, Türklerin hakimiyeti altında iken, miladi XX. yüzyılın başında az çok müstakil yalnız bir Osmanlı Türk hakanlığı kalmıptı.

Siyasi

hakimiyetin zayıflaması ve zıyanı diğer bazı sebeplerle birlikte XIX. yüzyılın ilk yarısından itibaren, Türklere bir uyarı darbesi olmuştur. Bunun üzerine Türkler yavaş yavaş kıymıdanmağa başladılar. Bu hareketi, bugün Türk zümrelerinin hepsinde görürüz. İlk önce Osmanlılar uyanma eseri göstererek harekete geldiler; sonra sırasıyla Kafkas, Kıyım ve Kuzey Türkleri bu harekete iştirak eylediler; en sona kalanlar, Doğu Türkleri oldu.

Türklerde

kavmiyet yeteneklerinin husulü bir taraftan "reformasyon" arzusuyla, diğer taraftan da Ahmet Bey'in pek doğru gördüğü veçhile Garp efkârının ve daha doğru bir tabir ile Avrupa medeniyetinin tesiri neticesidir: iskolastikten kurtulmak ihtiyacı Müslüman mektep ve medreselerini, Müslüman kitaplarını Araplıktan Türkleptirdi, Türkçeleptirdi, millileptirdi; hutbelerin, Kur'an'ı Kerim'in Türkçe'ye tercümesini

gerektirdi. Aynı zamanda, "milliyet asrı" denilen XIX. yüzyılın, Batı'dan Doğu'ya yürüyen fikri hücumları da doğu kavimlerini ve buna bağlı olarak Türkleri az sarsmadı; onlar da milliyetlerini temsil etmek üzere bulunan kuvvetlerin baskısından kurtarmak, hatta günün birinde Avrupa milletlerinin yaptıkları gibi parçalarını toplayıp birleştirmek mukaddes ve ulvi emelinin kalplerinde çarpındırdığı duymada başladılar.

Lakin

Türk milletinin kavmi yeteneklerin oluşmasına en ziyade tesir eden sebep fikri olmaktan ziyade maddi, iktisadi olsa gerektir; zaten diğer milletlerin kavmi yetenekleri de fikri sebeplerden ziyade iktisadi sebeplerin tesiri ile sonuçlanmıştır: fenni keşiflerden doğan büyük değişimler iktisadi devri, Avrupa toplumsal heyetlerinin hakimiyeti mevkiine orta sınıfı (burjuvaziyi) getirdi. Orta sınıfın maddi menfaatleri, milliyetlerin yükselme ve farklılaşmasını icab ettirir. Geçen yüzyılda Avrupa kavimleri, kendi milliyetlerine açık ve kati hududlar çizip, aynı milliyetin iktisadi menfaatlerini gümrük duvarları ile sıkı tutarak, kara, su ve demir yollarıyla bağlayıp kuvvetlendirmekte iken, bütün Türk alemi, din ve dil birliğinden gayri hiçbir birlikteliği olmayan küçük küçük beylikler, hanlıklar, beylikler ve nadiren padişahlıklar halinde yapıyorlardı. Avrupa kavimleri, Türk alemini baktan başa iktisaden ve büyük bir kısmını da siyaseten hüküm ve idareleri altına aldıktan sonra, beylerin, hanların çoğu siyaseten ortadan kalktı. Avrupalı sanatkâr ve tacirler Türk yerine üzüperek, yerli mamuller makamına fabrika eynası getirdiler ve evvelden köylere, kasabalara kâfi geldiği halde, fabrikalara karıştı vücudunu müdafaa edemeyen el tezgâhları mahvoldu gitti. Avrupa medeniyeti arkasına takarak bin türlü zevk ve eğlence sebeplerini beraber getirmiş ve bunlara sarf olunmak üzere sağlam rehin mukabilinde kolayca akçe borç veren bankaları getirmeyi de unutmamıştır. Taç ve tahtlarını, hüküm ve siyasi etkilerini Avrupa gülle ve kurbanları altında kaybeden hanlar, beyler ve bunların evlad ve ahfadı, mal ve mülklerini de Avrupa hayatını hakkıyla tatmak için, kendi arzularıyla ellerinden çıkardılar; ve böylece iktisaden ve içtimai de yok olacak dereceye geldiler; mahkûm Türk ellerinde, Türk altın soyak ve aksoyakları (hazade ve asilzadeleri) toplumsal önemini hiç muhafaza edemedi. Lakin mahkûm Türk memleketlerinde, Türk beyliklerinin küçük esnafı, ustaları ve köylü rençberleri arasında gözü açık ve ılgın olanlarından, Avrupalıların gelmesiyle elden kaçan küçük sanayi ve imalat ve küçük ticaret yerine, Avrupalılardan gördükleri yeni usul sanayi ve ticareti icraya kalkışmaları bulundu; Avrupalıların temin ettikleri düzen ile tesis ettikleri nakliye vasıtaları bu çepit tepebbüsleri ve tepebbüslerin başarısını kolaylaştırıyordu. İşte bu suretle Türk âleminde yeni bir toplumsal kuvvet, zengin bir burjuvazi (mutavassıt sınıf) ortaya çıktı. Kuzey ve Azerbaycan Türklüğünün en mühim merkezleri olan Kazan, Orenburg ve Bakü beyliklerinin büyük tüccar, fabrikacı ve madenci zengin orta sınıfı, bu dediklerimizin misalleridir. Orta sınıfı milletperverdir; iktisadi faydaları milliyet fikri ve hissinin yayılıp ilerlemesini ister. Kazan, Bakü ve Orenburg burjuvazisi etrafında pek çabuk milletperverlik nazariyatçıları (nasyonalizm ideologları) toplandı. (Osmanlı ve Park Türklerinin içtimai tekâmülünü iyice takib edememiş olduğumdan, onlara dair pek az söylemek mecburiyetindeyim. Eksik bilgime göre, Osmanlı Türkleri arasında yabancıların veya Türk olmayanların iktisadi rekabeti, şimdiye kadar mahkûm Türk memleketlerinde olduğu derecede Türklere tesir gösteremediğinden, Osmanlı Türklerinin milli fikir ve hislerinin daha az uyanık olduğu zannına sahibim. Osmanlı memleketlerinde, dört sene evvel bütün tebaaya bahşolunan siyasi ve içtimai alanında ki kanuni eşitlik, Türk olmayanların iktisadi rekabetini Türklere daha şiddetli hissettirmeğe başlamıştır; günden güne, daha bariz bir surette görmekte olduğumuz milli his cereyanlarının gerçek kaynağı, zannımca, iktisadi rekabetin duyulmasından başka bir şey değildir.

Yusuf Akçura